

Крицька І.А.,
*старший викладач кафедри іноземних мов та ІКТ,
Академія праці, соціальних відносин і туризму,
м. Київ, Україна*

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМ ФАКУЛЬТЕТІВ ТУРИСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Активний курс України на євроінтеграцію та приєднання до Болонського процесу вимагає радикальних змін щодо підходів викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, активізації новітніх технологій навчання. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв появі новітньої ідеології та нової системи, названої електронним туроперейтингом, що потребує радикального підходу до підготовки фахівця, який повинен володіти знаннями з ІКТ та знаннями іноземних мов. Аналізується використання професійно-орієнтованого навчання, на основі якого визначено відповідні форми, прийоми та засоби навчання.

У контексті технологічного прогресу людства, загальних процесів глобалізації, появи інформаційної спільноти, туристична індустрія набула значного розмаху, про що свідчить незліченна кількість туристів, які подорожують із однієї країни в іншу, вивчаючи історію світу та насолоджуючись архітектурою та краєвидами під час різних видів відпочинку. Через це виникає гостра необхідність забезпечити кваліфікованими фахівцями цю галузь. Випускники вищої школи повинні володіти комплексом теоретичних знань та практичних навичок за обраними напрямками навчання, готовністю до вирішення професійних завдань, а також відповідними особистісними якостями.

Чинного місця в переліку необхідних професійних якостей фахівця в галузі туризму потребує володіння іноземними мовами. Він повинен вступати в міжособистісні й ділові комунікації з представниками інших країн та культур, вирішувати професійні завдання в умовах іншомовного спілкування. Але часто спеціалісти туристичної індустрії володіють низьким рівнем знань іноземної мови або недостатньо використовують іноземну мову у професійному спілкуванні. Психологи, методисти, соціологи вважають, що слабка мовна підготовка випускників впливає на їхню професійну адаптацію і є перешкодою при влаштуванні на роботу, адже туристичні компанії всього світу висувають знання однієї або декількох іноземних мов необхідною вимогою до працевлаштування.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв появі нової ідеології та нової системи, названої електронним туроперейтингом. Це означає, що в режимі online працює замкнений технологічний цикл за принципом «безпаперового офісу», а саме: «клієнт – турагент – туроператор – послуга – аналіз» [3, с.301]. У режимі online така система повинна спрацювати миттєво, мати багато контактів одночасно, миттєво комунікувати з іншомовними клієнтами. Але якими б досконалими не були інформаційно-комунікаційні системи, вони на цьому етапі їхнього розвитку не можуть конкурувати з людською особистістю. Людина втручається в процес їхньої роботи, для успішного виконання завдань повинна володіти і знаннями з інформатики, і знаннями іноземних мов. У цьому контексті знання іноземних мов потрібно не тільки для успішної комунікації, але й для забезпечення роботи системи електронного туроперейтингу. Таким чином, постає завдання оволодіти знаннями іноземних мов для здійснення успішної професійної діяльності в галузі туроперейтингу.

Під час вивчення іноземної мов пріоритетного значення надається використанню професійно-орієнтованого підходу, заснованого на врахуванні потреб студентів, які

визначаються особливостями майбутньої професії. Професійно-орієнтований підхід в навчанні іноземної мови передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових та наукових сферах [9, с.21].

Процес вивчення іноземної мови орієнтований не тільки на опрацювання літератури за фахом або засвоєння спеціальної лексики та термінології, а й на розвиток комунікативних навичок у відповідних професійних ситуаціях, вміння обмінюватися інформацією на високому рівні, тобто бути ефективним учасником міжкультурної комунікації, що є особливо актуальним для фахівців галузі туризму. Професійно-орієнтоване спілкування передбачає взаємодію представників різних культур у сфері ділової комунікації, спрямовану на успішне вирішення професійно значущих для учасників спілкування завдань шляхом досягнення взаєморозуміння [2, с.21].

Найважливішою сучасною характеристикою комунікативного підходу є застосування автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови [7].

Ключовим поняттям концепції вивчення іноземних мов у європейських країнах є «поріг комунікації», а методичними орієнтирами – правильна вимова й сучасне розмовне мовлення. Йдеться про переорієнтацію з оволодіння граматичними структурами на оволодіння живою мовою [6, с.2].

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. У практиці виявили досить високу ефективність такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова й робота в команді. Найбільш відомі форми парної та групової роботи:

- внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles);
- мозковий шторм (brain storm);
- читання зигзагом (jigsaw reading);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та ін.. [1, с.231].

При цьому варто зазначити, що комунікативний підхід у вивченні мови базується не лише на інноваційних технологіях навчаннях. Враховуються також етнічна та моральна специфіка, історичний досвід, особливості сприйняття нового у певному соціокультурному середовищі [8, с.3] та культура народу, мова якого вивчається. У зв'язку з цим важливим компонентом змісту навчання є соціокультурна компетенція, яка складається з країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції [8, с.128].

Підготовка майбутніх фахівців галузі туризму передбачає дослідження та аналіз стратегії професійної комунікативної взаємодії, адекватної мовної поведінки студента та ефективного впливу на партнера, що і здійснюється викладачами іноземних мов в АПСВТ. Це досягається за допомогою використання продуктивних освітніх технологій та активних методів навчання іноземної мови, характерною особливістю яких є високий рівень свідомості, активізації мислення, сприйняття мовлення й поведінки, мотивації та творчості в навчанні. Особливо важливо для підготовки фахівців туризму – спрямованість матеріалу мови на оволодіння поняттями, які пов'язані, наприклад, CRM-системи (скор. від англ. Customer Relationship Management), оскільки це є дієвим інструментарієм управління відносинами зі споживачами та іншими суб'єктами туристичного ринку. Створення турпродукту також передбачає використання глобальних розподільних систем *Global Distribution System (GDS)*, що забезпечують швидке і зручне бронювання квитків на транспорті, резервування місць у готелях, прокат автомобілів, обмін валюти, замовлення квитків на розважальні та спортивні програми, надання інших сумісних послуг. Комп'ютерні системи резервування *Computer Reservation System (CRS)*, що з'явилися в середині 60-х рр. XX ст., дозволили прискорити процес резервування авіаквитків і здійснювати його в режимі реального часу. Найбільш відомі GDS: Sabre, Amadeus, Galileo і

Worldspan. Це приватні системи, що працюють у мережі угод між партнерськими фірмами TrustSRS (SteingerbergerReservationService) – об'єднання, що нараховує більш ніж 350 міжнародних незалежних готелів. Члени SRS представлені в 60 країнах і в 250 туристичних центрах на всіх континентах. SRS – всесвітній відома розподільна система реального часу, яка може обмінюватися даними зі всіма GDS: Amadeus, Sabre і Galileo. SRS пропонує спеціальні засоби для бронювання готелів, що надають інформацію про можливість проведення телеконференцій і про наявність аудіо- і відеоустаткування. Не зважаючи на спеціалізацію в бронюванні місць у готелях, SRS пов'язана з 330 тис. терміналів авіакомпаній у всьому світі. *Utell* – комп'ютерна система резервування й маркетингових послуг, яка пов'язана з 6,5 тис. готелів і 45 продавцями й офісами, що здійснюють резервування у всьому світі. *Start* – найбільша в Європі інтерактивна система реалізації туристичних послуг. До неї під'єднано понад 16 тис. турбюро, зокрема 90% усіх турфірм Німеччини. У практиці західних туристичних фірм ці системи природним чином вбудовані в технологічний ланцюжок формування й обробки туристичної інформації. Через глобальні розподільні системи можна зв'язатися з сотнями авіакомпаній, тисячами готелів і фірм з прокату автомобілів, забронювати квитки на залізничні, морські й поромні перевезення, здійснити резервування квитків на відвідина різних культурних заходів. Для вітчизняного туристичного ринку характерно застосування стандартного програмного забезпечення, наприклад, використання програм Word, Excel, PowerPoint, Outlook, готових баз даних Access, програм-перекладачів, бухгалтерських, фінансових, систем управління документами, знаннями.

У циклі туроперейтингу широко застосовуються спеціальні типові інформаційні технології управління: «МАЙСТЕР-ТУР», «САМОТУР», системи бронювання Amadeus. Партнером Amadeus є німецька система бронювання турпослуг Start, і будь-який користувач Amadeus автоматично є також користувачем Start.

Виходячи із зазначеного вище, слід відмітити, що перед викладачами іноземної мови постають складні завдання і у виборі форм і методів навчання, і у забезпеченні методичними матеріалами з фаху. Адже стрімко змінюється світ, змінюється мова, змінюється професійний контент. Випускник вишу повинен володіти професійним понятійним апаратом не тільки рідної мови, а й іноземної для інтерактивної діалогової взаємодії працівника галузі туризму з клієнтом, і задля підтримки технічного забезпечення робочого місця.

У практиці нашої роботи застосовується моделювання ситуацій реального професійного спілкування, створення умов, максимально наближених до діяльності фахівця в галузі туризму, що допомагає студентам усвідомити сутність професії та професійні вимоги, уявно побудувати образ фахівця, здатного ефективно виконувати поставлені завдання, з огляду на технологічний масив інформаційно-комунікаційного забезпечення діяльності.

Під час навчального процесу використовуються різноманітні форми та методи роботи, серед них: розігрування комунікативних ситуацій; обговорення професійно значущих питань; дискусії; рольові ігри; драматизації; інтерв'ю; використання методу проєктів та презентацій тощо. Застосування технології інтерактивного навчання сприяє розвитку здібностей студентів самостійно переносити вже набуті знання в нову ситуацію, знаходити варіанти вирішення поставленої проблеми та вчитися налагоджувати відносини з партнерами в рамках професійної комунікації. Процес навчання студентів, який обмежується лише вивченням і відтворенням вже готових, представлених у навчальних посібниках діалогів та ситуацій, зазвичай виявляється педагогічно неефективним. Причиною такого явища бувають: установка на емоційно-сміслову нейтральність висловлювань; проведення занять у межах однієї аудиторії; використання елементарних засобів спілкування без врахування контакту очей, інтонаційного ладу, паузи, темпу, тембру тощо. При організації рольових ігор, драматизації або симуляції комунікативних ситуацій (наприклад, бесіда з клієнтами в офісі туристичної фірми, бронювання туру, бронювання номера в готелі, рішення можливих

проблем в готелі та ін.) слід приділяти увагу не тільки відпрацюванню необхідних граматичних структур та лексичних одиниць, а й поясненню оптимальних в цих ситуаціях мовних тактик, можливого сценарію комунікації.

Під час вивчення іноземної мови при відборі змісту матеріалу варто враховувати вже згадуваний професійно-орієнтований підхід, який сприяє підготовці фахівців до подальшого професійного розвитку. Матеріал повинен давати студентам сучасне уявлення про досліджувані об'єкти, професійні обов'язки фахівців, основні поняття туризму та сфери гостинності, інформацію країнознавчого й соціокультурного характеру. У змісті навчання повинні бути обов'язково відображені сучасний стан і напрямки розвитку туристичної індустрії в Україні та світі.

Серед ефективних засобів розвитку навичок спілкування важливою є організація обговорень актуальних проблем, які мають значення для професійного та особистісного становлення студентів. Такі обговорення ґрунтуються на інтерпретації текстів і статей, у яких висвітлено основні професійні проблеми туристичної галузі. Також є необхідним створення спеціальних питань для кінцевого обговорення. Вони не передбачають однозначних відповідей та спонукають до різнобічного розгляду головної проблеми, відкриваючи можливості для обміну думками. Крім таких запитань можна використовувати завдання, де необхідно висловити згоду або незгоду з наведеними висловлюваннями, представити свою інтерпретацію висловлювань, обґрунтувати власне ставлення до обговорюваної проблеми, провести обговорення в мікрогрупах, скласти моновисловлювання за темою та ін. У процесі обговорень та дискусій зіставляються різноманітні ціннісно-сміслові установки та позиції, що призводить до формування у студентів досвіду публічної аргументації власної точки зору [2, с.144].

Отже, модернізація у системі навчання іноземних мов є завжди актуальною, і вона має на меті розвинути комунікативні навички студентів, щоб забезпечити їхнє подальше застосування у професійній діяльності. Вивчення іноземної мови у вищій школі набуває практичного значення, а комунікативна функція мови відіграє головну роль у процесі вираження почуттів, суджень та засвоєння інформації, знань, що подаються в будь-якій формі.

Література

1. Антонюк Н. М. Вивчення іноземних мов в контексті гуманістичної освіти / Н. М. Антонюк, О. Ю. Титаренко, І. В. Горохова // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – №1. – С. 228–233.
2. Безкоровайна О. В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ / О. В. Безкоровайна, Л. В. Мороз // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Філологічна. – 2012. – №25. – С. 142–145.
3. Брич В. Я. Туроперейтинг: підруч.; за заг. ред. д.е.н., проф. В. Я. Брича. – Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2017. – 440 с. ISBN 978-966-654-462-2.
4. Ігнатюк О. А. Особливості підготовки сучасних фахівців у системі вищої професійної освіти США / О. А. Ігнатюк // Теорія і практика управління соціальними. – 2011. – №1. – С. 55–64.
5. Іщенко О. Вивчення англійської мови в умовах вступу України у європейський освітній простір / О. Іщенко, О. Матвіяс. // Вісник Львівського університету. – 2009. – №25. – С. 353–357.
6. Ніколаєва Ж. В. Навчання іноземних мов у ВНЗ у контексті Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти / Жанна Володимирівна Ніколаєва // Наукові праці. Педагогічні науки. – 2004. – №29. – С. 127–130.

7. Полікарпова Ю. О. Традиції та інновації у викладанні іноземних мов в умовах інтеграції України до світової спільноти [Електронний ресурс] / Юлія Олександрівна Полікарпова. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.academia.edu/2079153/>.

8. Рудницька Т. Г. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу [Електронний ресурс] / Т. Г. Рудницька // Гуманізм та освіта. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Rudnizka.php>.

9. Федорченко В. К. Педагогіка туризму / К. В. Федорченко, Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 296 с. – Режим доступу. – <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/29697/1/Брич.pdf>.

Куліш І.М.,
к. пед. н., доцент, завідувач кафедри іноземних мов,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У СВІТЛІ НОВАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Розглядається проблема вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей у закладах вищої освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Роль та потенціал викладання англійської мови професійного спрямування має державне значення для України та багатьох інших країн. Зосереджено увагу на новациях, пов'язаних із запровадженням випробувань для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти за технологією ЗНО, проблемах підготовки студентів до вступного іспиту з іноземної мови, звернуто увагу на розробку програми навчальної дисципліни «Іноземна мова (професійного спрямування)» для студентів 4-го курсу закладу вищої освіти.

Ключові слова: *інноваційний підхід, іноземна мова професійного спрямування, єдиний вступний іспит з іноземної мови, технологія ЗНО, розробка програми.*

Вступ

Реформа, інновація, інноваційний підхід стали ключовими словами в різних контекстах та багатьох сферах сучасного життя. Ці процеси безпосередньо торкаються освіти та закладів освіти. Підготовка фахівців різних спеціальностей у закладах вищої освіти набуває якісних змін, які пов'язані з процесами євроінтеграції, з мобільністю фахівців, з новими вимогами до професійних якостей фахівців.

Завданням закладу вищої освіти є підготовка фахівців з високим рівнем професійної компетентності та здатністю творчо вирішувати теоретичні та практичні завдання відповідної спеціальності. На сучасному етапі провадження освітньої діяльності важливою складовою професійної підготовки є набуття іншомовної компетентності, а саме, професійно та науково орієнтованої іншомовної компетентності.

Ці процеси тісно пов'язані з важливим місцем англійської мови у міжнародному спілкуванні, впливаючи на освітній процес у закладах загальної середньої освіти та в закладах вищої освіти. Існує ряд підстав для існування мови міжнародного спілкування, найважливішою з яких є тісні зв'язки фахівців у всьому світі, у суспільстві інтеграції та глобалізації. Саме ця підстава стала, в той же час, стимулом для розвитку англійської мови спеціального призначення та професійно орієнтованої англійської мови.

Огляд літературних джерел

Роль та потенціал викладання англійської мови професійного спрямування має державне значення для України та багатьох інших країн. У розвитку англійської мови спеціального призначення розрізняють декілька етапів, починаючи з 60-х років 20 століття, та певні особливості в різних країнах. Слід зазначити, що в Україні розвиток професійно орієнтованої англійської мови охоплює декілька останніх десятиліть.

До навчального плану немовних спеціальностей закладів вищої освіти України входять такі дисципліни, як «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Ділова іноземна мова», «Фахова іноземна мова», «Основи наукового спілкування іноземною мовою» та інші. Кожна дисципліна має свою мету та завдання, які передбачають оволодіння іноземною мовою як загального, так і професійного та наукового спрямування.